

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή
διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

Νικόλαος ΣΑΜΠΑΝΗΣ & Ελένη ΚΥΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

PASSEPORT

Μάρτιος 2024
Working Paper #126/2024

Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες: Τι προτιμούν οι Έλληνες;

Copyright © 2024 | All Rights Reserved

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα

Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ ενθαρρύνει τον ανοιχτό, πλουραλιστικό διάλογο στη βάση επιχειρημάτων και δεδομένων. Οι απόψεις που διατυπώνονται από συνεργάτες του ΕΛΙΑΜΕΠ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς τους και δεν δεσμεύουν το Ίδρυμα.

Νικόλαος ΣΑΜΠΑΝΗΣ

Κύριος Ερευνητής Εξωτερικού, ΕΛΙΑΜΕΠ, Καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στην έδρα Kalsi Family, Διευθυντής του Εργαστηρίου Identity & Conflict Lab, Πανεπιστήμιο Yale

Ελένη ΚΥΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ερευνητική Συνεργάτιδα Εργαστηρίου Identity & Conflict Lab, Πανεπιστήμιο Yale, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πειραιώς

Φωτογραφία εξωφύλλου: Pixabay

Περίληψη

- Η Ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε τα σχέδια της για τη “νομιμοποίηση” χιλιάδων παράτυπων μεταναστών, ώστε να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις σε συγκεκριμένους τομείς της αγοράς εργασίας.
- Η πολιτική αυτή παρουσιάστηκε ως ένας ρεαλιστικός και άμεσος τρόπος μεγιστοποίησης των οικονομικών οφελών της μετανάστευσης με ταυτόχρονη αναχαίτιση νέων μεταναστευτικών ροών, ενώ πυροδότησε και έντονες αντιδράσεις.
- Με βάση διαδικτυακή έρευνα σε δείγμα 2000 Ελλήνων, βρίσκουμε ότι οι Έλληνες προτιμούν τις πολιτικές «νομιμοποίησης» σε σχέση με τις «διμερείς συμφωνίες» για την έλευση επισκεπτών εργατών με παραμονή ορισμένου χρόνου.
- Συγκεκριμένα, Το 40% των Ελλήνων υποστηρίζει τις “διμερείς συμφωνίες” και περίπου το 50% των Ελλήνων υποστηρίζει την “πολιτική νομιμοποίησης”.
- Ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος είναι ουδέτερο απέναντι σε αυτές τις πολιτικές (ιδίως στις διμερείς συμφωνίες), οπότε φαίνεται ότι αυτές οι πολιτικές δεν έχουν καταστεί πολιτικά ζητήματα.
- Μια μειοψηφία του δείγματός (λιγότερο από το ένα τρίτο) έχει πολύ αρνητική στάση απέναντι στη μετανάστευση και θα αντιτασσόταν σε οποιαδήποτε πολιτική που φαίνεται να διευκολύνει τους μετανάστες - ακόμη και αν αντιμετωπίζει βασικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.
- Όμως η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (σχεδόν το 70%) θα προτιμούσε τουλάχιστον μία από τις δύο αυτές πολιτικές ή και τις δύο.
- Χρησιμοποιώντας μια νέα πειραματική τεχνική, γνωστή ως πείραμα διακριτής επιλογής, είμαστε σε θέση να λάβουμε υπόψη μία πληθώρα από σημαντικούς παράγοντες, ενώ συλλέγουμε δεδομένα σχετικά με το προφίλ των μεταναστών στους οποίους οι Έλληνες θα προτιμούσαν να χορηγηθεί άδεια εργασίας.
- Στο πείραμα χρησιμοποιούμε εικόνες ανδρών και γυναικών που δημιουργήθηκαν με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης έτσι ώστε να μοιάζουν με τυπικούς μετανάστες που φτάνουν στην Ελλάδα.
- Σύμφωνα με την ανάλυσή 10.000 τυχαία δημιουργημένων προφίλ, οι Έλληνες προτιμούν τη νομιμοποίηση των μεταναστών που βρίσκονται ήδη στην Ελλάδα χωρίς άδεια, έναντι εκείνων που θα έρθουν ως αποτέλεσμα μιας νέας διμερούς συμφωνίας.
- Δεν είναι σαφές ότι οι προτιμήσεις των Ελλήνων λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τις ελλείψεις στην αγορά εργασίας κατά τη διαμόρφωση των προτιμήσεων της μεταναστευτικής τους πολιτικής.
- Οι όποιες ανησυχίες ότι η πολιτική νομιμοποίησης θα επιβραβεύσει την παρανομία δεν βρίσκουν απήχηση στο δείγμα μας και πιθανότατα και στην πλειοψηφία του ελληνικού κοινού.

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023, ο πρόσφατα διορισθείς υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου της Ελλάδας, Δημήτρης Καιρίδης, ανακοίνωσε τα σχέδια της κυβέρνησης για τη νομιμοποίηση χιλιάδων παράτυπων μεταναστών, ώστε να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις στην αγορά εργασίας στη γεωργία, τον τουρισμό και τις κατασκευές (Τα Νέα, 2023). Ο κ. Καιρίδης υπογράμμισε τα οφέλη από τη μετάβαση των μεταναστών εργατών από τον άτυπο στον επίσημο τομέα της οικονομίας, η οποία θα έδινε ώθηση στα δημόσια έσοδα, ενώ παράλληλα θα βελτίωνε την κοινωνική συνοχή, περιορίζοντας ορισμένα από τα συνακόλουθα φαινόμενα της παρανομίας. Ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Άδωνις Γεωργιάδης υποστήριξε την πολιτική αυτή ως απομειωτική ορισμένων εκ των απειλών που πολλοί υποστηρικτές του κόμματός του αντιλαμβάνονται ότι απορρέουν από τη μετανάστευση. Ο κ. Γεωργιάδης σημείωσε ότι οι μετανάστες που θα νομιμοποιηθούν «θα πληρώνουν εισφορές, θα αποκτούν συνταξιοδοτικά δικαιώματα, θα συνεισφέρουν στο ασφαλιστικό σύστημα και θα μειώσουν την αδήλωτη εργασία. «Εξασφαλίζουμε νόμιμη εργασία χωρίς να χρειάζεται να καταφύγουμε στο εξωτερικό [και] χωρίς να φέρουμε οικογένειες [μεταναστών] από το εξωτερικό» (Καθημερινή, 2023). Ο κ. Καιρίδης παρουσίασε κατά παρόμοιο τρόπο τη νέα πολιτική ως συνάδουσα με τον στόχο της διατήρησης αυστηρότερου ελέγχου των ελληνικών συνόρων και της μείωσης νέων εισροών μεταναστών (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2023).

Παρά το γεγονός ότι η πολιτική νομιμοποίησης παρουσιάστηκε ως ένας ρεαλιστικός και άμεσος τρόπος μεγιστοποίησης των οικονομικών οφελών της μετανάστευσης με ταυτόχρονη αναχαίτιση νέων μεταναστευτικών ροών, η αντίθεση στην πολιτική αυτή καταγράφηκε αρχικά στα πιο συντηρητικά τμήματα του κυβερνώντος κόμματος (Financial Times, 2023). Ο Αντώνης Σαμαράς, πρώην πρωθυπουργός και πρώην πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας, υποστήριξε ότι η πολιτική αυτή θα επιβράβευε και θα ενθάρρυνε ουσιαστικά την παράνομη μετανάστευση, μετατρέποντας την Ελλάδα σε «φάρο προσέλκυσης παράνομων μεταναστών» (Euro2day, 2023), των οποίων η ταυτότητα δεν θα μπορούσε να εξακριβωθεί.

Παρά τις αντιδράσεις, το ελληνικό κοινοβούλιο ενέκρινε τον Δεκέμβριο του 2023 τροπολογία που επιτρέπει τη νομιμοποίηση περίπου 30.000 παράτυπων μεταναστών. Η τροπολογία περιλαμβάνεται σε σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (άρθρο 187), το οποίο προβλέπει τη χορήγηση άδειας παραμονής με δικαίωμα πρόσβασης στην απασχόληση σε υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν λάβει προσφορά για εργασία, διέμεναν στην Ελλάδα μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2023 χωρίς άδεια και συνεχίζουν να διαμένουν στην Ελλάδα, καθώς και σε όσους έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον τρία συνεχή έτη διαμονής στη χώρα πριν από την υποβολή της αίτησής τους.

Η πολιτική συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της νέας πολιτικής έχει διεξαχθεί σχεδόν αποκλειστικά σε επίπεδο ελίτ και δεν είναι σαφές ποια είναι η θέση της ελληνικής κοινής γνώμης σε αυτό το σημαντικό ζήτημα. Δεν είναι επίσης σαφές αν οι πιο φωνασκούσες ελίτ εκπροσωπούν πραγματικά μεγάλα τμήματα του ελληνικού πληθυσμού. Όσο μεγαλύτερη η αβεβαιότητα σχετικά με την κοινή γνώμη, τόσο πιο εύκολο είναι για τις ελίτ με ισχυρές προτιμήσεις σε ένα συγκεκριμένο θέμα να στρεβλώσουν τη διαδικασία χάραξης πολιτικής. Για να συμβάλουμε στη μείωση των εσφαλμένων αντιλήψεων σχετικά με τις προτιμήσεις των Ελλήνων σε αυτή τη σημαντική διάσταση της μεταναστευτικής πολιτικής της κυβέρνησης, αποφασίσαμε να προβούμε σε μία μέτρηση της κοινής γνώμης χρησιμοποιώντας νέες ερευνητικές μεθόδους που ρίχνουν φως στις προτιμήσεις του κόσμου

σχετικά με την προτεινόμενη πολιτική νομιμοποίησης. Τα αποτελέσματα ενδέχεται να εκπλήξουν ορισμένους αναγνώστες.

Μέθοδος & περιγραφικά ευρήματα

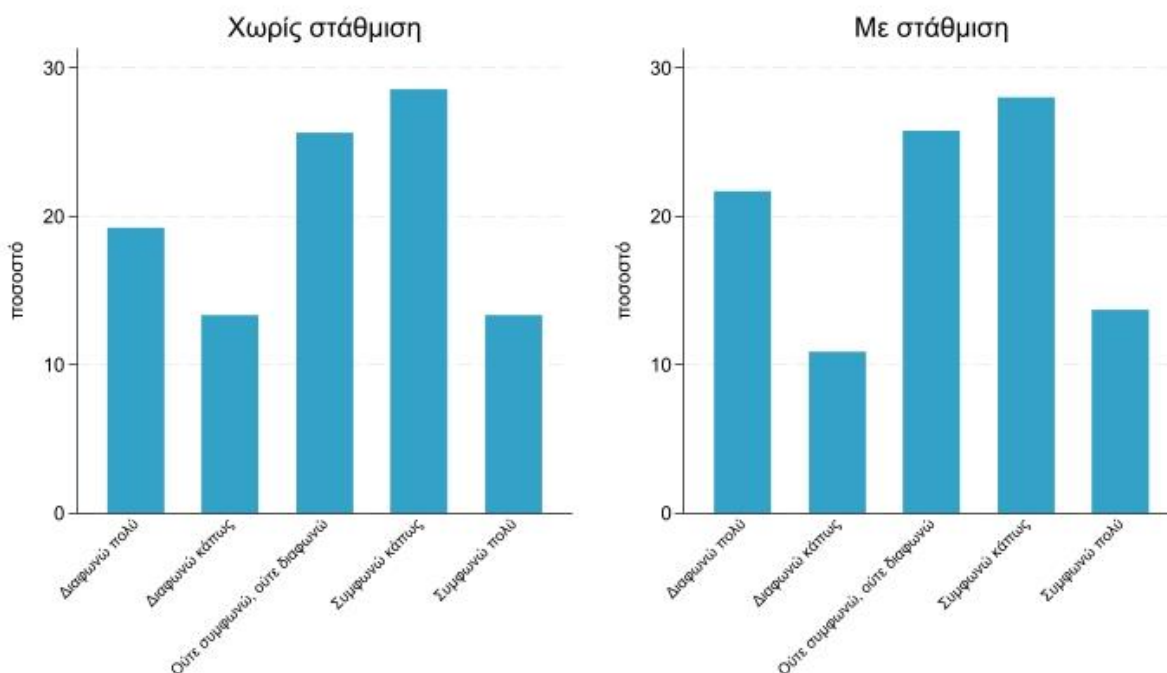
Τον Φεβρουάριο του 2024, συνεργαστήκαμε με την MRB Hellas για να πραγματοποιήσουμε μια διαδικτυακή έρευνα σε ένα δείγμα 2.000 ενηλίκων Ελλήνων, το οποίο ήταν σε μεγάλο βαθμό αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού σε ό,τι αφορά το φύλο, την ηλικία και τον τόπο διαμονής. Το δείγμα αποτελείτο από 48% άνδρες και 52% γυναίκες και είχε ηλικία 42 ετών κατά μέσο όρο. Όλοι οι ερωτηθέντες ήταν Έλληνες πολίτες χωρίς μεταναστευτικό υπόβαθρο. Το γεγονός ότι η έρευνα διεξήχθη διαδικτυακά σημαίνει φυσικά ότι το δείγμα δεν είναι πλήρως αντιπροσωπευτικό του ελληνικού πληθυσμού, καθώς άτομα άνω των 70 ετών και άτομα με πολύ χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι απίθανο να συμμετέχουν σε διαδικτυακές έρευνες. Παρ' όλα αυτά, διορθώνουμε (σταθμίζουμε) το δείγμα για ανισορροπίες στην ηλικία με βάση την απογραφή του 2011, καθώς και για ανισορροπίες στον τόπο διαμονής ή στο μορφωτικό επίπεδο και ελέγχουμε άλλες πηγές ετερογένειας των προτιμήσεων στο δείγμα (π.χ. την αυτοτοποθέτηση των ερωτηθέντων στο φάσμα της πολιτικής ιδεολογίας). Κατά συνέπεια τα συνολικά ευρήματα δεν θα πρέπει να διαφέρουν σημαντικά από εκείνα που θα προέκυπταν από την ανάλυση ενός πραγματικά αντιπροσωπευτικού δείγματος Ελλήνων.

Στο ερωτηματολόγιο της έρευνας περιγράψαμε στους ερωτηθέντες τη νέα πολιτική «νομιμοποίησης» της μετανάστευσης και τους ζητήσαμε να μας πουν αν (και πόσο έντονα) συμφωνούν ή διαφωνούν με την πολιτική αυτή. Τους ζητήσαμε επίσης να κάνουν το ίδιο σε σχέση με μια εναλλακτική πολιτική που προωθεί την υπογραφή διμερών συμφωνιών με χώρες που θα παρείχαν μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό για μικρά χρονικά διαστήματα με θεωρήσεις ορισμένου χρόνου, παρόμοιες με τα προγράμματα φιλοξενούμενων εργαζομένων σε άλλες χώρες. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν ότι οι πολιτικές αυτές υποκινούνται από σημαντικές ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η γεωργία, και εξηγήσαμε ότι οι μετανάστες εργάτες που συμμετέχουν στα προγράμματα διμερών συμφωνιών θα λαμβάνουν εννεάμηνες θεωρήσεις εργασίας με αποκλειστικό σκοπό να εργαστούν σε συγκεκριμένο τομέα και ότι μετά τη λήξη αυτής της περιόδου θα είναι υποχρεωμένοι να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Έτσι, οι συμμετέχοντες κατανόησαν τις δύο πολιτικές, “νομιμοποίηση” και “διμερείς συνθήκες”, ως διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των αναγκών της αγοράς εργασίας. Η προτίμησή τους για τη μία πολιτική έναντι της άλλης θα μπορούσε να αντανakλά τη στάση τους απέναντι στη μετανάστευση γενικότερα, αλλά και τη στάση τους απέναντι σε θέματα «νόμου και τάξης», δεδομένου ότι η νομιμοποίηση έχει ερμηνευθεί από συντηρητικούς πολιτικούς ως έμμεση επιβράβευση της παράνομης εισόδου των μεταναστών.

Ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να μας πουν αν συμφωνούσαν ή διαφωνούσαν με κάθε μία από αυτές τις πολιτικές, τη μία μετά την άλλη, με βάση τη σειρά με την οποία είδαν την περιγραφή της κάθε πολιτικής. Τα αποτελέσματα είναι αποκαλυπτικά: Το 40% των Ελλήνων υποστηρίζει τις “διμερείς συμφωνίες” και περίπου το 50% των Ελλήνων υποστηρίζει την “πολιτική νομιμοποίησης”. Τα αποτελέσματα αυτά βασίζονται στο άθροισμα των ποσοστών των ερωτηθέντων που συμφωνούν ή συμφωνούν κάπως με κάθε πολιτική και παρουσιάζονται στα Σχήματα 1 και 2. Σε καθένα από αυτά τα σχήματα, το αριστερό μέρος του πίνακα αναφέρει αποτελέσματα με βάση τα μη-σταθμισμένα δεδομένα, ενώ το δεξί μέρος του πίνακα περιλαμβάνει δεδομένα προσαρμοσμένα με βάση τη στάθμιση του

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

πληθυσμού. Ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος είναι ουδέτερο απέναντι σε αυτές τις πολιτικές (ιδίως στις διμερείς συμφωνίες), οπότε φαίνεται ότι αυτές οι πολιτικές δεν έχουν καταστεί πολιτικά ζητήματα.

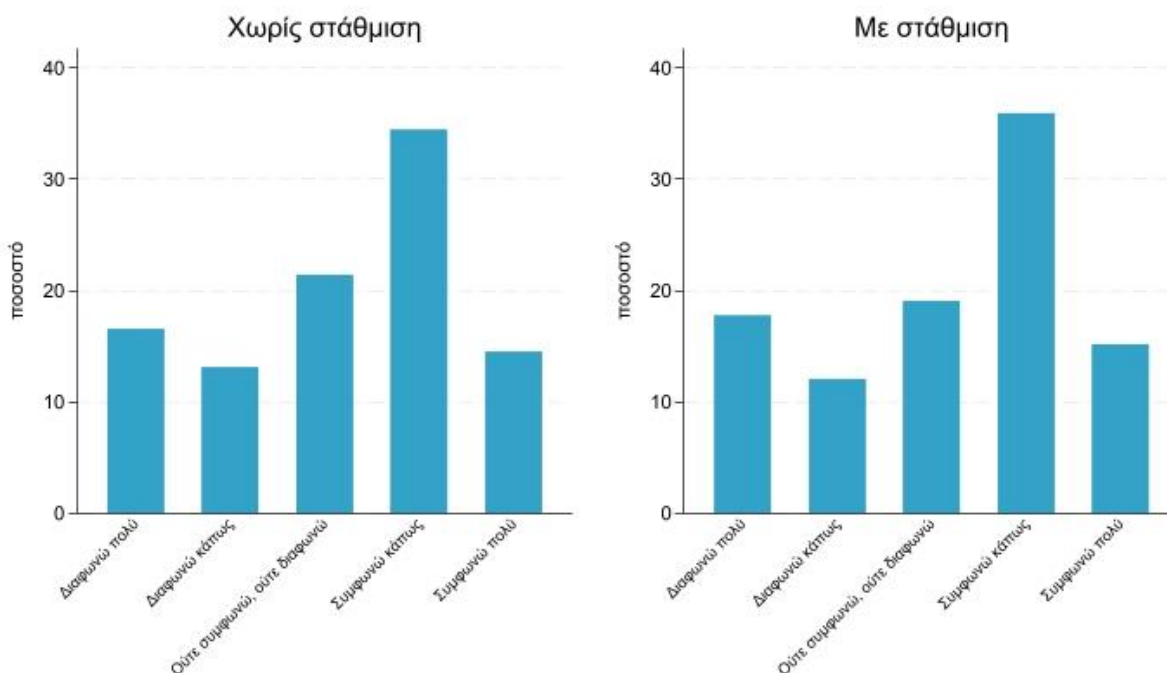
Σχήμα 1: Πόσο συμφωνείτε με τις διμερείς συμφωνίες;

Σημειώσεις: Ρωτήσαμε: «Εξαιτίας των σημαντικών ελλείψεων εργατικού δυναμικού σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η γεωργία, η ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί να συνάψει διμερείς συμφωνίες με τρίτες χώρες για την έλευση μεταναστών εργατών. Για παράδειγμα, η ελληνική κυβέρνηση διαπραγματεύτηκε με την κυβέρνηση της Αιγύπτου την άφιξη χιλιάδων εργατών γης από την Αίγυπτο για μία περίοδο 9 μηνών. Μετά την πάροδο των 9 μηνών, οι εργαζόμενοι θα υποχρεούνταν να επιστρέψουν στην Αίγυπτο. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε ότι η κυβέρνηση θα έπρεπε να επιδιώκει τέτοιες διμερείς συμφωνίες;» N= 2.007 ερωτηθέντες.

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

Σχήμα 2: Πόσο συμφωνείτε με τη νομιμοποίηση;

Σημειώσεις: Ρωτήσαμε: «Τον Δεκέμβριο του 2023, το Ελληνικό Κοινοβούλιο ενέκρινε μια νέα τροπολογία που δίνει άδειες διαμονής με δικαίωμα εργασίας σε μετανάστες που δεν έχουν άδεια διαμονής σε ισχύ. Για να μπορέσουν να πάρουν την άδεια, οι μετανάστες αυτοί θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Αναμένεται ότι αυτή η αλλαγή θα βοηθήσει χιλιάδες εργάτες στη γεωργία, καλύπτοντας ένα μέρος των αναγκών για εργασία στον τομέα. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτήν τη νέα πολιτική στην αγορά εργασίας;» N= 2.007 ερωτηθέντες.

Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται εδώ αποκαλύπτουν ότι μια μειοψηφία του δείγματός μας (λιγότερο από το ένα τρίτο) έχει πολύ αρνητική στάση απέναντι στη μετανάστευση και θα αντιτασσόταν σε οποιαδήποτε πολιτική που φαίνεται να διευκολύνει τους μετανάστες - ακόμη και αν αντιμετωπίζει βασικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο, η πλειοψηφία των Ελλήνων έχει μια πιο ρεαλιστική οπτική και ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των πολιτών (περίπου 50%) υποστηρίζει την πολιτική νομιμοποίησης. Πράγματι, σε μια άλλη ερώτηση (τα αποτελέσματα δεν παρουσιάζονται εδώ) ρωτήσαμε τους ερωτηθέντες ποια από τις δύο πολιτικές προτιμούν, την νομιμοποίηση ή τις διμερείς συμφωνίες, και τους δώσαμε τη δυνατότητα να δηλώσουν ότι προτιμούν και τις δύο ή καμία από τις δύο. Διαπιστώσαμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (σχεδόν το 70%) θα προτιμούσε τουλάχιστον μία από τις δύο αυτές πολιτικές ή και τις δύο. Η έρευνά μας δείχνει ξεκάθαρα ότι οι Έλληνες πολίτες βλέπουν τη μετανάστευση ως λύση στις ελλείψεις της αγοράς εργασίας και, ως εκ τούτου, εκτιμούν τη θετική επίδραση των μεταναστών στην οικονομία - ένα εύρημα που συχνά χάνεται στις υπάρχουσες μελέτες της ελληνικής κοινής γνώμης, οι οποίες συνήθως προβάλλουν υπερβολικά αρνητικές στάσεις της κοινής γνώμης απέναντι στη μετανάστευση.

Πειραματικά αποτελέσματα

Μια πιθανή ανησυχία αναφορικά με τα περιγραφικά αποτελέσματα, όπως αυτά που παρουσιάζονται παραπάνω, είναι ότι οι ερωτηθέντες απαντούν χωρίς να λαμβάνουν υπόψη άλλους παράγοντες, ενώ στην πραγματική ζωή το κόστος και τα οφέλη της πολιτικής νομιμοποίησης μπορεί να αξιολογούνται υπό το πρίσμα άλλων παραγόντων, όπως ο οικονομικός τομέας στον οποίο θα εργαστούν οι μετανάστες, η χώρα καταγωγής των μεταναστών ή η «κοινωνική απόσταση» μεταξύ της κουλτούρας των μεταναστών και της ελληνικής κουλτούρας. Όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν την κρίση κάποιου σχετικά με τις προοπτικές απασχόλησης ενός μετανάστη, καθώς και τις πιθανές επιπτώσεις στην ελληνική κοινωνία. Για παράδειγμα, οι μετανάστες με παιδιά επιβαρύνουν περισσότερο το σχολικό σύστημα και το δίκτυο κοινωνικής προστασίας από ό,τι οι άγαμοι μετανάστες, ενώ οι μετανάστες με υψηλά επίπεδα δεξιοτήτων και γλωσσικών ικανοτήτων μπορεί να έχουν καλύτερες προοπτικές απασχόλησης από άλλους.

Χρησιμοποιώντας μια νέα πειραματική τεχνική, γνωστή ως πείραμα διακριτής επιλογής, είμαστε σε θέση να λάβουμε υπόψη όλους αυτούς τους παράγοντες, ενώ συλλέγουμε δεδομένα σχετικά με το προφίλ των μεταναστών στους οποίους οι Έλληνες θα προτιμούσαν να χορηγηθεί άδεια εργασίας. Σε αυτό το σύνθετο πλαίσιο, το οποίο μας επιτρέπει να χειριστούμε πειραματικά πληροφορίες σχετικά με το προφίλ των μεταναστών, μπορούμε να ελέγξουμε και πάλι αν οι Έλληνες θα προτιμούσαν να δώσουν άδεια εργασίας σε μετανάστες που ζουν σήμερα στην Ελλάδα χωρίς άδεια (δηλαδή σε «παράνομους μετανάστες») ή σε μετανάστες που θα έρχονταν στην Ελλάδα από τη χώρα τους στο πλαίσιο μιας διμερούς συμφωνίας ως "επισκέπτες εργαζόμενοι". Η μέθοδος αυτή έχει και πολλά άλλα πλεονεκτήματα, καθώς έχει αποδειχθεί ότι προσφέρει πιο ειλικρινείς εκτιμήσεις των πραγματικών προτιμήσεων του κοινού όταν συζητούνται ευαίσθητα θέματα και αποκρύπτει το πραγματικό ενδιαφέρον του ερευνητή, δεδομένου ότι οι ερωτήσεις σχετικά με τη νομιμοποίηση έναντι των διμερών συμφωνιών είναι κατά μία έννοια «κρυμμένες» μέσα σε μια ευρύτερη σύγκριση που αναφέρει αρκετούς άλλους παράγοντες τους οποίους οι ερωτηθέντες καλούνται να λάβουν υπόψη τους.

Το πείραμα «διακριτής επιλογής» βασίζεται στη δημιουργία προφίλ υποθετικών μεταναστών, όπως αυτά που παρουσιάζουμε στο Σχήμα 3 παρακάτω. Μια μεθοδολογική καινοτομία στη μελέτη μας είναι ότι τα προφίλ αυτά συνδυάζουν έναν κατάλογο χαρακτηριστικών με οπτικό υλικό (εικόνες μεταναστών) που δημιουργούνται από νέο λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης. Οι εικόνες ανδρών και γυναικών δημιουργήθηκαν με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης έτσι ώστε να μοιάζουν με τυπικούς ανθρώπους από χώρες της Μέσης Ανατολής, της Νότιας Ασίας ή της Αφρικής και οι οποίοι, ως αποτέλεσμα, μοιάζουν με τους τυπικούς μετανάστες που φτάνουν στην Ελλάδα από αυτές τις περιοχές. Στη συνέχεια, μεταβάλλαμε τυχαία τις τιμές άλλων χαρακτηριστικών, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής προέλευσης αυτών των ανθρώπων, της γλωσσικής ικανότητας, της προηγούμενης εργασιακής εμπειρίας και άλλων παραγόντων. Ένα τυπικό ζεύγος προφίλ παρουσιάζεται στο Σχήμα 3. Η ακριβής διατύπωση αυτού του στοιχείου της έρευνας παρουσιάζεται στο Παράρτημα. Η κύρια εστίασή μας σε αυτή την ανάλυση ήταν να μετρήσουμε τις προτιμήσεις των ερωτηθέντων σε σχέση με τους μετανάστες που ζούσαν ήδη στην Ελλάδα χωρίς άδεια, έναντι των μεταναστών που περίμεναν να ταξιδέψουν στην Ελλάδα βάσει μιας νέας διμερούς συμφωνίας. Στο πλαίσιο μας, οι προτιμήσεις αυτές μετρήθηκαν λαμβάνοντας υπόψη ένα πλήρως τυχαίο σύνολο χαρακτηριστικών, γεγονός που καθιστά την επιλογή αυτή πιο ρεαλιστική και πιο

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

σύνθετη από τα στοιχεία της έρευνας που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Κάθε ερωτώμενος είδε πέντε ζεύγη προφίλ μεταναστών και επέλεγε κάθε φορά το μετανάστη στον οποίο θα ήθελε να δοθεί άδεια εργασίας. Επειδή οι ερωτηθέντες ήταν αναγκασμένοι να επιλέξουν ένα από τα δύο προφίλ, τα αποτελέσματα μπορούν να αποκαλύψουν ακόμα και ελαφριές προτιμήσεις των ερωτηθέντων υπέρ ενός ή ορισμένων χαρακτηριστικών αυτών των προφίλ.

Σχήμα 3: Πείραμα διακριτής επιλογής

Παρακαλούμε εξετάστε τα δύο προφίλ που παρουσιάζονται παρακάτω και πείτε μας, σε ποιον από τους δύο μετανάστες θα δίνετε άδεια εργασίας

	Ατομο Α	Ατομο Β
		
Περιοχή προέλευσης	Νότια Ασία	Νότια Ασία
Θρησκεία	Μουσουλμάνο	Χριστιανός
Γνώση γλώσσας	Καθόλου ελληνικά & πολύ λίγα αγγλικά	Μέτρια ελληνικά & καλά αγγλικά
Εργασιακή εμπειρία	Νοσηλευτική φροντίδα/ καθαριότητα	Προγραμματιστής υπολογιστών
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμη	Παντρεμένος, 2 παιδιά
Τώρα βρίσκεται	Στη χώρα της	Στην Ελλάδα, χωρίς άδεια

Ατομο Α	Ατομο Β
☐	☐

Σημειώσεις: Κάθε ερωτώμενος έκανε 5 τέτοιες επιλογές. Η απάντηση ήταν υποχρεωτική ώστε ο ερωτώμενος να επιλέξει μεταξύ του ατόμου Α και του ατόμου Β.

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

Ποια ήταν τα αποτελέσματα; Σύμφωνα με την ανάλυση 10.000 τυχαία δημιουργημένων προφίλ, οι Έλληνες προτιμούν τη νομιμοποίηση των μεταναστών που βρίσκονται ήδη στην Ελλάδα χωρίς άδεια, έναντι εκείνων που θα έρθουν ως αποτέλεσμα μιας νέας διμερούς συμφωνίας. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνει τα περιγραφικά ευρήματα που παρουσιάστηκαν προηγουμένως. Αν και τα αποτελέσματά μας μπορεί να φαίνονται απροσδόκητα, δεδομένης της σφοδρότητας της πολιτικής αντιπαράθεσης στην πολιτική νομιμοποίησης, οι υποστηρικτές της πολιτικής μάλλον θα καθησυχαστούν από τα ευρήματά μας, αν και παραμένουν ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τα χαρακτηριστικά των υποομάδων του πληθυσμού που έχουν ισχυρότερες ή πιο αρνητικές απόψεις για την εν λόγω πολιτική (εξετάζουμε το θέμα αυτό στο παράρτημα).

Το πείραμά μας παράγει μια σειρά από άλλα αποτελέσματα, μερικά από τα οποία είναι απλά: η γνώση της γλώσσας των μεταναστών είναι εξαιρετικά σημαντική, οι γυναίκες προτιμώνται έναντι των ανδρών, οι παντρεμένοι με παιδιά προτιμώνται έναντι των ατόμων χωρίς παιδιά ή των ανύπαντρων μεταναστών και οι χριστιανοί προτιμώνται έναντι των μουσουλμάνων. Ενώ τα ευρήματα αυτά είναι σύμφωνα με τις προηγούμενες προσδοκίες μας και φαίνεται να συμφωνούν αρκετά με παρόμοιες μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει τουλάχιστον ένα εκπληκτικό αποτέλεσμα. Διαπιστώνουμε ότι οι προτιμήσεις των Ελλήνων σχετικά με το ποιοι μετανάστες θα πρέπει να λάβουν άδεια εργασίας δεν λαμβάνουν υπόψη την αντιστοιχία μεταξύ της προηγούμενης εργασιακής εμπειρίας των μεταναστών και των υποκείμενων αναγκών στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, οι μετανάστες με προηγούμενη εργασιακή εμπειρία στη γεωργία δεν προτιμώνται έναντι άλλων, παρότι οι ερωτηθέντες είχαν ενημερωθεί νωρίτερα στην έρευνα ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει ελλείψεις εργατικού δυναμικού στη γεωργία. Οι μετανάστες με προηγούμενη εμπειρία στον κλάδο της φιλοξενίας (π.χ. όσοι είχαν εργαστεί στο παρελθόν ως σερβιτόροι, είτε στην Ελλάδα είτε στις χώρες καταγωγής τους) προτιμώνται σε μικρότερο βαθμό από άλλες επαγγελματικές κατηγορίες, παρά τις γνωστές ανάγκες σε προσωπικό στον κλάδο του τουρισμού. Παρατηρούμε έντονες προτιμήσεις για τους γιατρούς, αλλά αυτό δεν αντικατοπτρίζει τις προτιμήσεις για εργασία υψηλής ειδίκευσης ευρύτερα, καθώς οι προγραμματιστές ηλεκτρονικών υπολογιστών δεν προτιμώνται, ενώ οι οικιακοί βοηθοί υγείας και οι οικιακοί καθαριστές προτιμώνται σε σημαντικό βαθμό.

Επομένως, ενώ τα πειραματικά μας αποτελέσματα είναι συνεπή με τα περιγραφικά αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, δεν είναι σαφές ότι οι προτιμήσεις των Ελλήνων λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τις ελλείψεις στην αγορά εργασίας κατά τη διαμόρφωση των προτιμήσεων της μεταναστευτικής τους πολιτικής. Δεν διαθέτουμε δεδομένα σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή των αναγκών για μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό ανά τομέα, οπότε είναι δύσκολο να διερευνήσουμε το πώς αυτές οι κλαδικές ανάγκες αντιστοιχούν στις προτιμήσεις των ερωτηθέντων. Μια εύλογη εξήγηση για τα ευρήματά μας είναι ότι η πολιτική νομιμοποίησης προτιμάται επειδή υπόσχεται να μειώσει τις νέες εισροές μεταναστών και, επομένως, μπορεί να φανεί ως καλύτερος τρόπος για τη διασφάλιση των συνόρων. Αν και αυτά τα υποκείμενα κίνητρα παραμένουν ανοιχτά για περαιτέρω διερεύνηση, αυτό που είναι σαφές είναι ότι οι όποιες ανησυχίες ότι η πολιτική νομιμοποίησης θα επιβραβεύσει την παρανομία δεν βρίσκουν απήχηση στο δείγμα μας και πιθανότατα και στην πλειοψηφία του ελληνικού κοινού.

Πηγές

Dianeosis. 2022. "Τι πιστεύουν οι Έλληνες - Μέρος Α" <https://www.dianeosis.org/research/ti-pistevoyn-oi-ellines-2022/> (προσπελάθηκε στις 21/2/24).

Euro2day. 2023. "Σαμαράς κατά κυβέρνησης: Νομιμοποιεί λαθρομετανάστες που είναι τρία χρόνια στην Ελλάδα". <https://www.euro2day.gr/news/politics/article/2223134/epithesh-samara-sthn-kyvernhs-h-nomimoroiiei-lathrom.html> (προσπελάθηκε στις 21/2/24).

Financial Times. 2023. "Τα σχέδια της Ελλάδας για τη νόμιμη μετανάστευση διχάζουν το κυβερνών κόμμα". URL: <https://www.ft.com/content/3efe3b9a-9fd7-4a79-862a-5729de53e66a> (προσπελάθηκε στις 21/2/24).

Καθημερινή. 2023. "Τροπολογία για μετανάστες: Η ψηφορορία της Τρίτης, η αντίδραση Σαμαρά και η στάση του Μαξίμου". URL:<https://www.kathimerini.gr/politics/562789237/tropologia-gia-metanastes-i-psifoforia-tis-tritis-i-antidrasi-samara-kai-i-stasi-toy-maximoy/> (προσπελάθηκε στις 21/2/24).

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. 2023. "Με ευρεία πλειοψηφία 262 ψήφων ενέκρινε η Βουλή τροπολογία για την – υπό όρους – απασχόληση πολιτών τρίτων χωρών στην Ελλάδα – Δήλωση του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου κ. Δημήτρη Καιρίδη".: <https://shorturl.at/eiQWX> (προσπελάθηκε στις 21/2/24).

ΤΑ ΝΕΑ. 2023. "Ανένδοτος ο Σαμαράς για την τροπολογία - Νέο μήνυμα από το Μαξίμου". URL:<https://www.tanea.gr/2023/12/16/politics/anendotos-o-samaras-gia-tin-tropologia-neo-minyma-apo-to-maksimou/> (προσπελάθηκε στις 21/2/24).

Συμπληρωματικές πληροφορίες για:

«Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες: Τι προτιμούν οι Έλληνες;»

1. Περιγραφή του πειράματος

Παρακάτω περιλαμβάνουμε τη διατύπωση του πειράματος διακριτής επιλογής, μαζί με ορισμένες σημειώσεις προγραμματισμού που παρέχουν πρόσθετες διευκρινίσεις σχετικά με τη ρύθμιση του πλαισίου αναγκαστικής επιλογής.

Το πείραμα διακριτής επιλογής παρουσιάστηκε ως εξής:

«Τώρα θα σας δείξουμε προφίλ μεταναστών που μπορεί να ζουν ήδη στην Ελλάδα χωρίς άδεια ή που θα ήθελαν να ταξιδέψουν από τη χώρα τους στην Ελλάδα για να εργαστούν και θα σας ζητήσουμε να μας πείτε σε ποιον από αυτούς θα δίνετε άδεια εργασίας.

Τα άτομα αυτά διαφέρουν ως προς μια σειρά χαρακτηριστικών. Θα σας παρουσιαστούν πληροφορίες για δύο άτομα κάθε φορά. Αφού σας δείξουμε τα προφίλ τους, θα σας ζητήσουμε να επιλέξετε ένα από αυτά τα άτομα στο οποίο θα δίνετε άδεια εργασίας. Θα κάνετε πέντε τέτοιες επιλογές. Δεν θα σας ρωτήσουμε γιατί επιλέγετε το ένα άτομο έναντι του άλλου, θέλουμε απλώς να μάθουμε ποιο άτομο θα επιλέγατε αν έπρεπε να κάνετε μια επιλογή.

Παρακαλώ εξετάστε τα δύο προφίλ που παρουσιάζονται παρακάτω και πείτε μας σε ποιον από αυτούς τους δύο μετανάστες θα δίνετε άδεια εργασίας;»

Στη συνέχεια, οι ερωτηθέντες είδαν υποθετικά προφίλ μεταναστών, τα οποία αποτελούνταν από μια φωτογραφία και κάποιες άλλες πληροφορίες που παρουσιάζονταν σε ένα πλαίσιο, όπως στο Σχήμα 3 του κύριου κειμένου. Περιλάμβαναν τις ακόλουθες πληροφορίες:

- **Εικόνα:** Με τυχαία επιλογή μεταξύ φωτογραφιών ανδρών και γυναικών που δημιουργήθηκαν με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης και αντλήθηκαν με ίση πιθανότητα από μια δεξαμενή 10 διαθέσιμων εικόνων κάθε φύλου και περιοχής, με τον περιορισμό ότι καμία εικόνα δεν θα μπορούσε να εμφανιστεί δύο φορές.
- **Τόπος προέλευσης:** *Νότια Ασία, Μέση Ανατολή, Αφρική.*
- **Προηγούμενη εργασιακή εμπειρία:** *Επιλέξαμε τυχαία μεταξύ των ακόλουθων: Γιατρός, προγραμματιστής ηλεκτρονικών υπολογιστών, σερβιτόρος, αγρότης/κτηνοτρόφος, οικιακή βοηθός/καθαρίστρια.*
- **Γλωσσική ικανότητα:** *Τυχαία επιλογή μεταξύ: Πολύ καλά ελληνικά και αγγλικά- βασικά ελληνικά/καλά αγγλικά- καθόλου ελληνικά/πολύ βασικά αγγλικά (με τον περιορισμό ότι κάποιος που αναφέρεται ότι ζει στη χώρα καταγωγής του δεν μιλάει ελληνικά).*
- **Θρησκεία:** *Θρησκεία: Τυχαία επιλογή μεταξύ: Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι.*

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

- **Οικογενειακή κατάσταση:** Τυχαία επιλογή μεταξύ: *Παντρεμένος με 2 παιδιά, παντρεμένος χωρίς παιδιά, ανύπαντρος.*

- **Τρέχουσα κατοικία:** Οι ερωτηθέντες είδαν ένα χαρακτηριστικό με την ένδειξη "**Βρίσκεται στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή;**" και επιλέξαμε τυχαία μεταξύ: *Στην Ελλάδα χωρίς άδεια, στη χώρα καταγωγής.*

Μετά την παρουσίαση των δύο προφίλ, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να επιλέξουν ως εξής:

«Αν έπρεπε να επιλέξετε, σε ποιον από αυτούς τους δύο ανθρώπους θα δίνετε άδεια εργασίας;

(Άτομο Α/ Άτομο Β)

2. Περιγραφική στατιστική

Παρουσιάζουμε συνοπτικά στατιστικά στοιχεία για το δείγμα μας στον πίνακα 1. Ενώ το δείγμα είναι γενικά κοντά στον πληθυσμό στα περισσότερα χαρακτηριστικά, παρατηρούμε μια μεγάλη απόκλιση όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο στο δείγμα μας σε σχέση με το σημείο αναφοράς της απογραφής. Το ποσοστό των συμμετεχόντων με μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υψηλό στο δείγμα μας (78,6%), ενώ είναι χαμηλό στο γενικό πληθυσμό (26,6% στην απογραφή του 2011). Σημειώστε ότι επί του παρόντος δεν είναι διαθέσιμα πιο επικαιροποιημένα στοιχεία της απογραφής. (Αναμένουμε ότι η απόσταση στο μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με τα δεδομένα μας, τα οποία συλλέχθηκαν πρόσφατα, θα είναι μικρότερο στην επικαιροποιημένη απογραφή). Αυτή η ανισορροπία είναι συνηθισμένη στα πάνελ διαδικτυακών ερευνών, όπου οι ερωτηθέντες έχουν, κατά μέσο όρο, υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τον γενικό πληθυσμό. Παρατηρήσαμε ένα παρόμοιο μοτίβο σε μια γνωστή δημοσιευμένη έρευνα της ελληνικής κοινής γνώμης από την Dianeosis (2022). Η έρευνα της Dianeosis (2022) συνδυάζει διαδικτυακές και τηλεφωνικές συνεντεύξεις και, ως εκ τούτου, είναι σε θέση να επιτύχει καλύτερη εκπροσώπηση, ωστόσο το ποσοστό των ερωτηθέντων της με μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι επίσης υψηλό (61%).

Επιπλέον, παρατηρούμε μια ανισορροπία στα ακατέργαστα δεδομένα όσον αφορά στην ηλικιακή κατανομή σε σχέση με το σημείο αναφοράς της απογραφής, καθώς έχουμε υποεκπροσώπηση της ηλικιακής ομάδας άνω των 55 ετών (18% του δείγματός μας είναι άνω των 55 ετών έναντι 38% στην απογραφή του 2011). Αυτή η ανισορροπία είναι αναπόφευκτη συνέπεια της έρευνας μέσω διαδικτύου στην Ελλάδα λόγω των χαμηλών επιπέδων γνώσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών μεταξύ των μεγαλύτερων γενεών.

Αντιθέτως, το δείγμα είναι πιο αντιπροσωπευτικό, μεταξύ άλλων σε ό,τι αφορά τον τόπο καταγωγής και την πολιτική ιδεολογία, την οποία μπορούμε να υπολογίσουμε στο φάσμα αριστερά-δεξιά χρησιμοποιώντας την αναφερόμενη υποστήριξη πολιτικού κόμματος από τους ερωτηθέντες και συγκρίνοντας τα δεδομένα αυτά με τα τελευταία εκλογικά αποτελέσματα.

Υπό το πρίσμα των ανισορροπιών που εντοπίσαμε, αναφέρουμε τόσο τα μη-σταθμισμένα όσο και τα διορθωμένα (βάσει πληθυσμιακών βαρών) δεδομένα. Τα πληθυσμιακά βάρη περιλαμβάνουν την ηλικία,

**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

το φύλο και την εκπαίδευση, χρησιμοποιώντας ως βάση την απογραφή του 2011. Σταθμίζουμε επίσης με βάση την πληθυσμιακή κατανομή ανά γεωγραφική περιοχή (επίπεδο NUTS 1). Συγκεκριμένα, στα βάρη περιλαμβάνουμε το φύλο (άνδρες/γυναίκες), τη γεωγραφία (επίπεδο NUTS 1), το επίπεδο εκπαίδευσης (προ/μεταδευτεροβάθμια) και την ηλικιακή ομάδα (17-39, 40-54, 55-90) με βάση την απογραφή του 2011 και την πολιτική ιδεολογία (δεξιά/κεντροδεξιά και αριστερά/κεντροαριστερά) με βάση τα αποτελέσματα των εθνικών εκλογών του 2023.

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει την κατανομή της ψήφου των κομμάτων στο δείγμα και στο γενικό πληθυσμό σύμφωνα με τα στοιχεία των ελληνικών εθνικών εκλογών του 2023. Παρατηρούμε μια ελαφρώς χαμηλότερη εκπροσώπηση των υποστηρικτών της Νέας Δημοκρατίας σε σύγκριση με τα πιο πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα μεταξύ των ερωτηθέντων που απάντησαν στην ερώτηση της έρευνας σχετικά με την υποστήριξη κάποιου κόμματος. Συνολικά, υπάρχει σημαντική απροθυμία στην αποκάλυψη πληροφοριών για την υποστήριξη κάποιου κόμματος, καθώς περίπου το 20% του δείγματος επιλέγει την κατηγορία "Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ" (η ερώτηση αυτή τοποθετείται τελευταία στην έρευνα). Συνολικά, όταν αθροίζουμε την υποστήριξη για τα κόμματα της αριστεράς έναντι της δεξιάς, το δείγμα μας προσεγγίζει τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών.

Πίνακας 1: Συνοπτικά στατιστικά στοιχεία

Μεταβλητή	Obs	Μέσος όρος	SD	Min	Max	Πληθυσμός
Γυναίκα	2,007	52.1	0.5	0	1	51.4
Ηλικία: 17-39	2,007	42.2	0.49	0	1	36.8
Ηλικία: 40-54	2,007	40	0.49	0	1	25.6
Ηλικία: 55-90	2,007	17.8	0.38	0	1	37.6
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	2,004	78.6	0.41	0	1	26.6
Αττική	2,007	37.1	0.48	0	1	35.7
Βόρεια Ελλάδα	2,007	30.2	0.46	0	1	28.6
Κεντρική Ελλάδα	2,007	23.5	0.42	0	1	25.4
Νησιά Αιγίου/Κρήτη	2,007	9.1	0.29	0	1	10.2
Δεξιά/Κεντροδεξιά	1,519	50.3	0.5	0	1	55.5

Σημειώσεις: Τα πληθυσμιακά δεδομένα για το φύλο, την ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης και τη γεωγραφία προέρχονται από την απογραφή του 2011. Τα πληθυσμιακά δεδομένα για τον πολιτικό προσανατολισμό προέρχονται από τις εθνικές εκλογές του 2023. Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει: Πτυχίο ΑΕΙ (Πανεπιστήμιο)/ Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών (π.χ. Μάστερ, Διδακτορικό)/ ΙΕΚ/ Επαγγελματική κατάρτιση ή παρόμοιο/ Πτυχίο ΤΕΙ. Η Δεξιά/ Κεντροδεξιά περιλαμβάνει: Ελληνική Λύση, Νέα Δημοκρατία, Νίκη, Σπαρτιάτες, Πατριωτικός Συνδυασμός, Κυριακός, Δημιουργία Ξανά, Δίκτυο Ελληνισμού, Εθνικό Κόμμα Έλληνες, Φιλελεύθερη Συμμαχία, Φωνή Λογικής, Πνοή Δημοκρατίας. Η Αριστερά/Κεντροαριστερά περιλαμβάνει: Κ.Κ.Ε, ΜΕΡΑ 25, ΠΑΣΟΚ - Κίνημα Αλλαγής, Πλεύση Ελευθερίας, ΣΥΡΙΖΑ, Volt Greece, ΑΝΤΑΡΣΥΑ, ΕΠΑΜ, Νέα Αριστερά, ΟΑΚΚΕ, Οικολόγοι Πράσινοι, Πράσινο & Μωβ.

Πίνακας 2: Στατιστικά στοιχεία επιλογής κόμματος

Προτιμώμενο πολιτικό κόμμα	Δείγμα (%)	Πληθυσμός (%)
Νέα Δημοκρατία	33.94	40.56
ΣΥΡΙΖΑ	16.72	17.83
ΠΑΣΟΚ - Κίνημα Αλλαγής	10.43	11.84
Κ.Κ.Ε.	9.43	7.69
Άλλα	6.47	3.09
Ελληνική Λύση	6.41	4.44
ΜέΡΑ 25	5.28	2.5
Πλεύση Ελευθερίας	4.34	3.17
Νίκη	4.27	3.7
Σπαρτιάτες	2.64	4.68
Πατριωτικός Συνδυασμός	0.06	0.5

Σημειώσεις: Στοιχεία πληθυσμού από τις ελληνικές εθνικές εκλογές του 2023 (20,73% των ερωτηθέντων προτίμησε να μην απαντήσει). Αφαιρέσαμε αυτούς τους ερωτηθέντες και υπολογίσαμε εκ νέου τα ποσοστά για όσους επέλεξαν να αποκαλύψουν την κομματική τους ένταξη (έτσι, για παράδειγμα, το 33,9% όσων υποστηρίζουν τη Νέα Δημοκρατία υπολογίζεται σε σχέση με όσους αποκάλυψαν την κομματική τους ένταξη/υποστήριξη στο δείγμα και όχι στο σύνολο του δείγματος).

3 Ανάλυση υποομάδων: επίπεδο εκπαίδευσης, εισόδημα και πολιτική ιδεολογία

Σε αυτή την ενότητα, αναλύουμε τα αποτελέσματα με βάση το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα, δύο διαστάσεις που προηγούμενη βιβλιογραφία έχει προσδιορίσει ως σημαντικές για τη διαμόρφωση της στάσης του κοινού απέναντι στη μετανάστευση.

Το διάγραμμα 4 δείχνει ότι οι πιο μορφωμένοι ερωτηθέντες είναι πιο πιθανό να υποστηρίξουν τις διμερείς συμφωνίες σε σχέση με τους λιγότερο μορφωμένους ερωτηθέντες, ενώ οι ερωτηθέντες που έχουν μόρφωση μέχρι και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο) ή και χαμηλότερη είναι πιο πιθανό να είναι έντονα αντίθετοι με τις συμφωνίες αυτές ή να μην είναι σίγουροι για αυτές.

Αντίθετα, το Σχήμα 5 δείχνει ότι οι προτιμήσεις για την πολιτική νομιμοποίησης δεν συσχετίζονται σε σημαντικό βαθμό με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων. Όταν ρωτήθηκαν ποια από τις δύο πολιτικές θα προτιμούσαν, τη “νομιμοποίηση” ή τις “διμερείς συμφωνίες”, ενώ τους δόθηκε η δυνατότητα να υποστηρίξουν και τις δύο πολιτικές ή καμία, οι ερωτηθέντες με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης ήταν πιο πιθανό να υποστηρίξουν και τις δύο πολιτικές σε σύγκριση με τους ερωτηθέντες με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, οι οποίοι ήταν πιο πιθανό να μην υποστηρίξουν καμία από τις πολιτικές (βλ. Σχήμα 6).

Παρουσιάζουμε μια παρόμοια ανάλυση ανά επίπεδο εισοδήματος και σημειώνουμε ότι και εδώ υπάρχουν ερωτηθέντες που προτίμησαν να μην αποκαλύψουν το εισόδημά τους στην έρευνα. Κωδικοποιούμε μια δυαδική μεταβλητή που διαχωρίζει τους ερωτηθέντες με «υψηλό εισόδημα» έναντι των ερωτηθέντων με «χαμηλό εισόδημα», χρησιμοποιώντας ως όριο ετήσιο εισόδημα 20.500 (το 36,42%

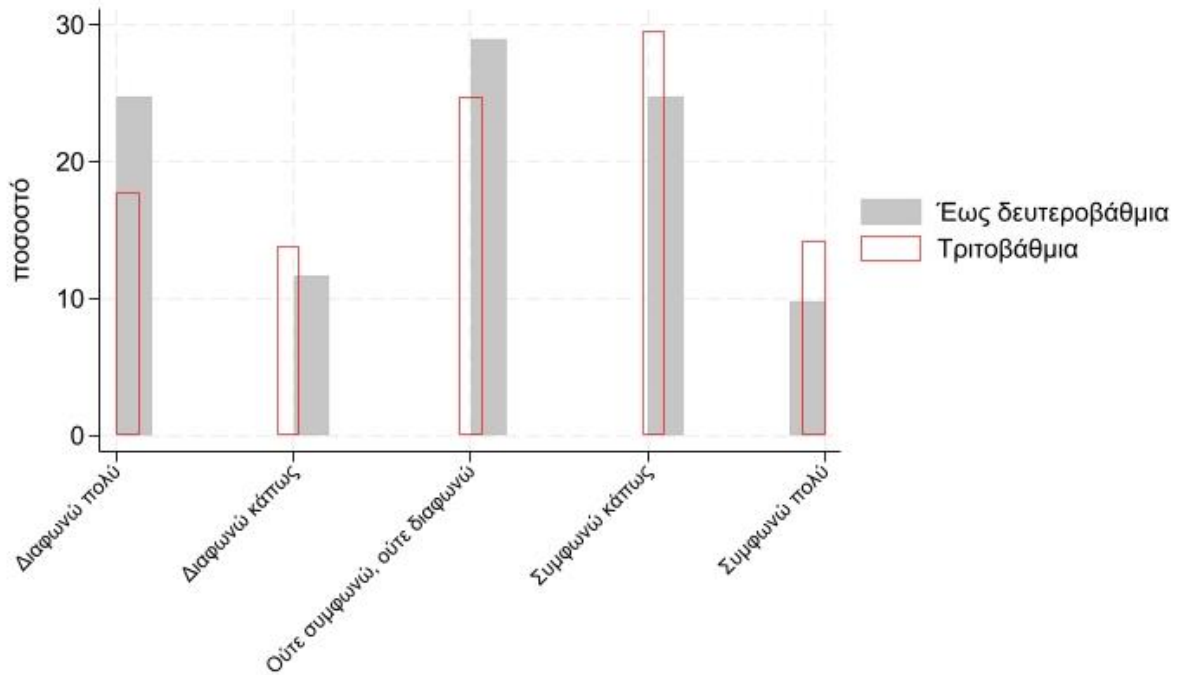
**Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;**

των ερωτηθέντων είναι πάνω από αυτό το όριο). Δείχνουμε στο Σχήμα 9 ότι οι ερωτηθέντες με χαμηλότερο εισόδημα είναι λιγότερο πιθανό να υποστηρίξουν οποιαδήποτε συμφωνία, ενώ οι ερωτηθέντες με υψηλότερο εισόδημα είναι πιο πιθανό να υποστηρίξουν.

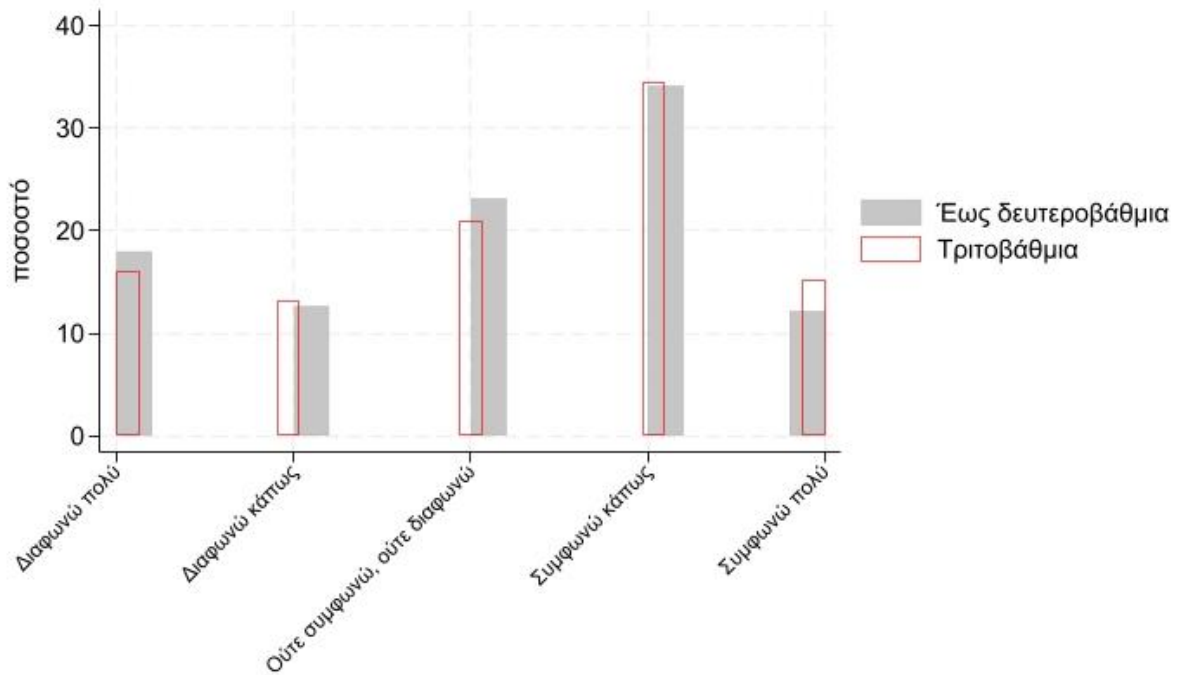
Τέλος, σε ανάλυση παλινδρόμησης (τα αποτελέσματα διατίθενται κατόπιν αιτήματος), διερευνούμε τη σχέση μεταξύ της στάσης απέναντι στην πολιτική “νομιμοποίησης” ή στις “διμερείς συμφωνίες” και των δημογραφικών χαρακτηριστικών, λαμβάνοντας υπόψη το εισόδημα, την εκπαίδευση και την πολιτική ιδεολογία. Διαπιστώνουμε μικρότερη υποστήριξη για τη νομιμοποίηση μεταξύ των ψηφοφόρων δεξιών/κεντροδεξιών κομμάτων και μεγαλύτερη υποστήριξη μεταξύ των ερωτηθέντων με υψηλότερο εισόδημα, αν και σημειώνουμε ότι ο έλεγχος για αυτά τα χαρακτηριστικά περιορίζει το δείγμα μας κατά περίπου 40% λόγω ελλειπών δεδομένων. Αυτή η ανάλυση είναι διερευνητική και περιγραφική, αλλά δείχνει ότι το μεγαλύτερο μέρος της αντίθεσης στην πολιτική νομιμοποίησης προέρχεται από τη δεξιά πτέρυγα του φάσματος της πολιτικής ιδεολογίας. Συνολικά, τα αποτελέσματα αυτά υποδεικνύουν ενδιαφέρουσες διαστάσεις της κοινής γνώμης που μπορούν να διερευνηθούν περαιτέρω με τη χρήση των δεδομένων μας, συμπεριλαμβανομένων των συσχετίσεων μεταξύ της υποστήριξης των κανόνων «νόμου και τάξης» και της πολιτικής νομιμοποίησης έναντι διμερούς συμφωνίας. Αυτές οι προεκτάσεις, καθώς και άλλες που αφορούν τις αντιλήψεις για τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ μεταναστών και γηγενών Ελλήνων και τον τρόπο με τον οποίο αυτές επηρεάζουν τις μεταναστευτικές πολιτικές των ερωτηθέντων, αποτελούν αντικείμενο άλλων εργασιών που διεξήχθησαν από τους συγγραφείς και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αλλού.

Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;

Σχήμα 4: Προτιμήσεις για διμερείς συμφωνίες, ανά επίπεδο εκπαίδευσης

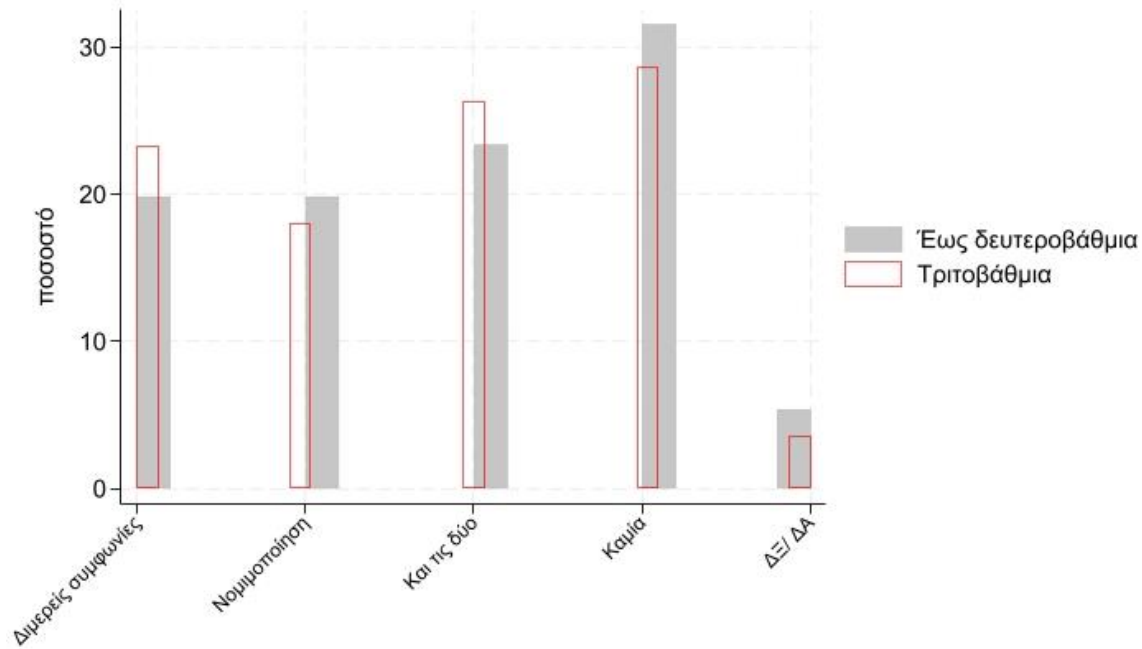

Σχήμα 5: Προτιμήσεις για τη νομιμοποίηση, ανά επίπεδο εκπαίδευσης

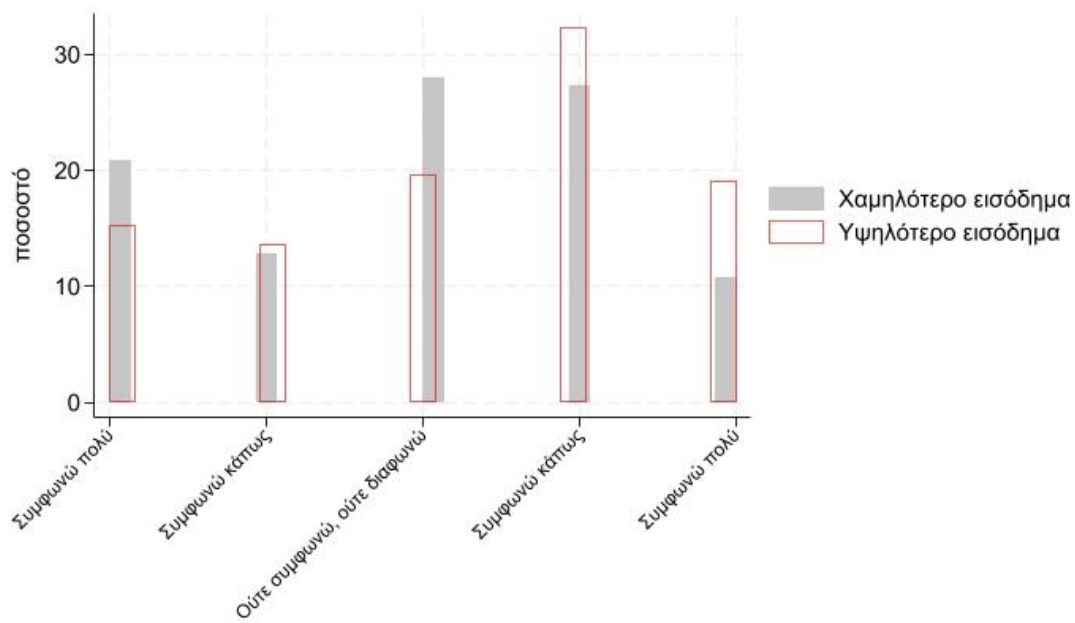

Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;

Σχήμα 6: Επιλογή πολιτικής, ανά επίπεδο εκπαίδευσης

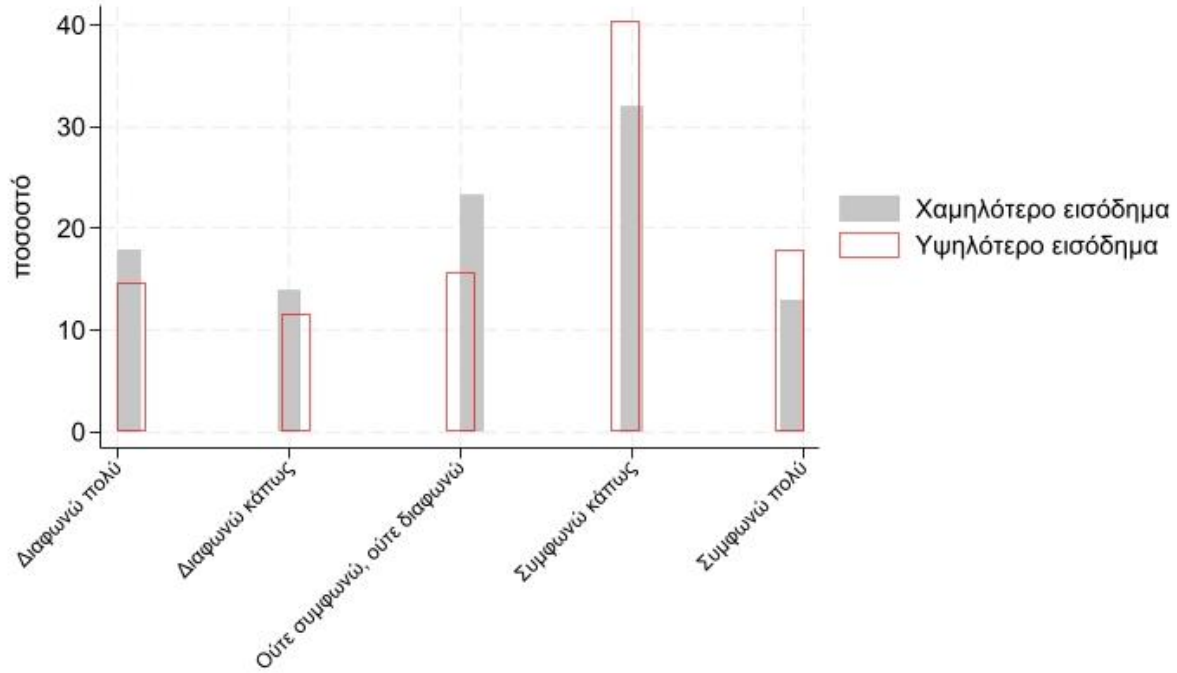

Σχήμα 7: Προτιμήσεις για διμερείς συμφωνίες, ανά επίπεδο εισοδήματος

Νομιμοποίηση παράτυπων μεταναστών ή διμερείς συμφωνίες ορισμένου χρόνου με τρίτες χώρες:
Τι προτιμούν οι Έλληνες;

Σχήμα 8: Προτιμήσεις για τη νομιμοποίηση, ανά επίπεδο εισοδήματος

Σχήμα 9: Επιλογή πολιτικής, ανά επίπεδο εισοδήματος

